

Examen VMBO-GL en TL
2025

tijdvak 1
maandag 12 mei
13.30 - 15.30 uur

Nederlands CSE GL en TL

Dit examen bestaat uit 30 vragen en een schrijfopdracht.
Voor dit examen zijn maximaal 49 punten te behalen.
Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Tekst 1 Ook lichte gehoorschade leidt tot lagere schoolresultaten

(1) Heel licht gehoorverlies heeft al gevolgen voor de schoolprestaties. Dat blijkt uit onderzoek onder bijna 4.500 Rotterdamse kinderen die gevolgd worden voor *Generation R*¹⁾, het grote onderzoeksproject vanuit het Erasmus Medisch Centrum (MC). Zowel jongens als meisjes die iets minder goed horen (ongeveer 15 tot 20 decibel gehoorverlies, het geluid van een ademhaling), scoren een tot twee punten lager op de Cito-toets. Jongens hebben daarnaast vaker last van concentratieproblemen.

(2) Bij de deelnemers werd twee jaar geleden een gehoortest afgenomen. Zij waren toen tussen de 9 en 11 jaar oud. Uit dit onderzoek bleek dat een op de vijf kinderen licht gehoorverlies heeft. “Dat zijn met name kinderen die op jonge leeftijd regelmatig oorontsteking hebben gehad”, zegt onderzoeker Carlijn le Clercq van het Erasmus MC. Daarnaast namen de onderzoekers de Cito-scores van alle kinderen onder de loep en lieten zij de ouders vragenlijsten invullen over het gedrag van hun kind.

(3) Uit de resultaten bleek dat ook bij heel lichte gehoorschade kinderen iets lager scoren op school. Jongens hadden daarnaast vaker moeite om zich te concentreren en hadden meer problemen in de omgang met andere kinderen. Dat kinderen met matig of slecht gehoor slechter presteren op school en vaker gedragsproblemen hebben, was al bekend. Maar dat zelfs heel lichte gehoorschade kan zorgen voor lagere scores, is door dit onderzoek aan het licht gekomen. “Het verband is klein,” zegt Le Clercq, “maar het is wel duidelijk

aanwezig.” Vorige week werd het onderzoek gepubliceerd in het wetenschappelijk tijdschrift JAMA.

(4) Waardoor kinderen lager scoren, is niet onderzocht. “Maar ik kan mij voorstellen dat kinderen die iets minder goed horen, meer energie moeten steken in het verstaan van de leraar,” zegt Le Clercq, “zeker in een rumoerige klas.” Doordat luisteren meer inspanning kost, zullen deze kinderen ook eerder moe zijn, verwacht de onderzoeker. “En daardoor zullen zij sneller hun aandacht verliezen.”



(5) Het gehoorverlies is zo klein dat daar nu vrijwel nooit actie op ondernomen wordt. “Maar uit ons onderzoek blijkt toch dat deze kinderen informatie missen”, zegt Le Clercq. “Een gehoorapparaat is geen oplossing, maar leraren kunnen er wel rekening mee houden”, zegt ze. “Bijvoorbeeld door kinderen voor in de klas te zetten, zodat zij de juf of meester beter kunnen verstaan.”

(6) De komende jaren worden de deelnemers van *Generation R* opnieuw onderworpen aan een gehoortest. Ze zijn dan tussen de 13 en 16 jaar oud. “We willen onderzoeken hoe het gehoor van de kinderen zich ontwikkelt”, zegt Le Clercq. “Rond die leeftijd luisteren kinderen vaker naar

muziek en gaan ze misschien wel
voor het eerst uit. Dan willen we
80 onderzoeken wat de gevolgen zijn
van blootstelling aan muziek en
lawaai.” Ook willen de onderzoekers
bijhouden hoe de schoolprestaties

van kinderen met gehoorverlies zich
85 ontwikkelen.

(7) “We kijken in het onderzoek
vooral naar gehoorverlies in het
slakkenhuis. Dit gehoorverlies is in
principe permanent,” zegt Le Clercq.

Marjolein Kooyman, NRC Handelsblad, 7 december 2019

noot 1 *Generation R*: Dit onderzoeksproject onderzoekt de groei, ontwikkeling en gezondheid
van duizenden opgroeiende kinderen in Rotterdam.

Tekst 1 Ook lichte gehoorschade leidt tot lagere schoolresultaten

- 1p 1 Welk kopje vat de inhoud van de alinea's 2 en 3 het best samen?
- A deelnemers aan de gehoortest
 - B onderzoekers van de gehoortest
 - C resultaten van het onderzoek
 - D uitvoering van het onderzoek
- 1p 2 Welk tot nu onbekend gegeven is vooral uit het onderzoek naar voren gekomen?
- A Jongens met gehoorschade hebben meer moeite om zich te concentreren.
 - B Jongens met gehoorschade hebben problemen in de omgang met andere kinderen.
 - C Kinderen met een matig of slecht gehoor presteren slechter op school.
 - D Kinderen met heel lichte gehoorschade presteren slechter op school.
- 1p 3 Is aangetoond waardoor kinderen met gehoorschade slechter presteren? Antwoord met 'Ja' of 'Nee' en geef een argument uit de tekst voor je antwoord. Gebruik maximaal 20 woorden voor je antwoord.
- 2p 4 "De komende jaren worden de deelnemers van *Generation R* opnieuw onderworpen aan een gehoortest." (regels 70-73)
Met deze tweede gehoortest worden twee aspecten van gehoorschade onderzocht die in het eerdere onderzoek nog niet zijn meegenomen.
→ Welke **twee** aspecten zijn dat?
- 2p 5 Uit het onderzoek onder bijna 4.500 Rotterdamse kinderen tussen 9 en 11 jaar oud kwamen verschillende uitkomsten.
→ Kruis in de tabel in de uitwerkbijlage aan of een uitspraak **wel** of **niet** overeenkomt met de uitkomsten van dit onderzoek.

Tekst 2 Geen herinnering aan



(1) Mensen herinneren zich vaak maar weinig van gesprekken. Uit recent wetenschappelijk onderzoek blijkt dat het menselijk geheugen grillig werkt bij het registreren van gesprekken. Op verschillende plaatsen in de wereld storten onderzoekers zich op dit onderwerp, en om goede redenen. Dit soort onderzoek is relevant. Het doet ertoe te weten wat een getuige in de rechtbank waard is, of een patiënt zich het slechtnieuwsgesprek met een arts goed herinnert en of landen het eens zijn over een diplomatieke bespreking. Geeft de herinnering aan een gesprek echt weer wat er is gezegd? En hoe stellig zijn we over wat er in werkelijkheid helemaal níét werd gezegd?

(2) Hoe grillig en onbetrouwbaar het geheugen voor gesprekken is, blijkt onder meer uit het werk van Sarah Brown-Schmidt, cognitief psycholoog aan de Vanderbilt-universiteit in

Nashville. Ze is een deskundige op het gebied van taal in gesprekken en ontwikkelde en publiceerde een aantal veelgebruikte methoden om te meten wat mensen zich herinneren van gesprekken. Een daarvan is proefpersonen na een gesprek achter een computer zetten en hen laten opschrijven wat ze zich herinneren. De onderzoekers testen dit met verschillende tussenpozen. Wat en hoeveel weten de proefpersonen kort na het gesprek nog en hoeveel nog na een aantal dagen?

(3) De resultaten van Brown-Schmidt en haar collega's zijn volgens de onderzoeker ontluisterend. "Na een korte pauze herinneren proefpersonen zich minder dan 20 procent van de oorspronkelijke informatie uit het gesprek. Na een paar dagen is dat percentage zelfs teruggelopen tot zo'n 6 procent. Op dat moment herinneren ze zich alleen nog de kern van het gesprek."

(4) Proefpersonen herinneren zich concrete dingen uit een gesprek beter dan abstracte begrippen. De beste weergave van het gesprek ontstaat wanneer ze het gesprek vrijuit mogen navertellen, dus zonder dat er vragen aan hen worden gesteld. Details die dan worden verteld, blijken vaak te kloppen. Onverwachte en opvallende feiten uit een gesprek worden beter onthouden dan alledaagse. Brown-Schmidt: "We denken goed te weten wat er is gezegd, maar in feite onthouden we alleen de kern."

(5) Brown-Schmidt constateert nog meer opmerkelijks: "Mensen hebben zelfs 'valse' herinneringen aan gesprekken. Ze noemen de antwoorden die ze vooraf van hun gesprekspartner hadden verwacht, ook als diegene die uiteindelijk nooit heeft gegeven."

(6) Brown-Schmidt en haar collega's onderzochten ook of gesprekspartners achteraf nog weten wie wat heeft gezegd. Wij blijken ons beter te herinneren wat we tijdens een gesprek zelf hebben gezegd dan wat onze gesprekspartner vertelde. Maar stellen wij de ander expliciet een vraag, dan herinneren we ons dát antwoord weer beter dan het antwoord op een vraag die een ander aan ons heeft gesteld. Voeren we een gesprek met meerdere mensen, dan blijken we ons een opmerkelijk detail wel te herinneren, maar achteraf vaak niet meer te weten wie dat precies zei. Dat is ideaal voor wie nepnieuws wil verspreiden. We weten niet waar we het vandaan hebben, maar wel dat het opmerkelijk was. Als de feiten daarna nog getoetst worden, is het allang te laat.

(7) Mensen, is de conclusie, zijn ronduit slecht in het woordelijk

onthouden van gesprekken. Maar is dat een gegeven of zijn er misschien toch dingen die we kunnen doen om gesprekken preciezer te onthouden? Afgezien dan natuurlijk van een opname maken of een notulist aanwijzen.

(8) Elk gesprek bestaat uit woorden. Dus is een logische vraag hoe goed mensen woorden onthouden en welke factoren daarbij een rol spelen. Aan het Max Planck Instituut in Nijmegen onderzocht psycholinguïst¹⁾ Eirini Zormpa hoe mensen onder verschillende omstandigheden op woorden komen, en in hoeverre ze die vervolgens ook onthouden.

(9) Dat leidt tot fascinerende experimenten. Zormpa begint met proefpersonen op een beeldscherm een reeks plaatjes te laten zien. Deels zijn die plaatjes voorzien van een geschreven woord, deels niet; bij de 'woordloze' moeten proefpersonen dat zelf bedenken: 'sinaasappel'; 'nietmachine'. De zelfbedachte woorden blijken ze zich achteraf beter te herinneren dan de gegeven woorden. Dit heet onder spreektaalonderzoekers het 'generation effect', afgeleid van het zelf 'genereren', oftewel 'voortbrengen'.

(10) In een ander experiment met zulke plaatjes moeten proefpersonen een deel van de afbeeldingen zwijgend bekijken, bij de overige moeten ze hardop melden wat ze zien. Twintig minuten na beëindiging van deze ronde laat de onderzoeker haar proefpersonen opnieuw afbeeldingen zien: zowel nieuwe als plaatjes uit de eerste ronde. Ze moeten eruit pikken welke ze al eerder hebben gezien. Zormpa constateert dat mensen plaatjes die ze hardop hebben benoemd zich

145 achteraf beter herinneren dan die ze
hebben gezien zonder iets te zeggen.
Dit wordt het 'production effect'
genoemd, afgeleid van 'produceren'.
(11) In een derde experiment laat
150 Zormpa twee mensen een gesprek
voeren, dat wordt gefilmd. Die
opname wordt bekeken door een
derde persoon, een toeschouwer, die
vervolgens wordt getest op wat hij
155 zich er daarna nog van kan
herinneren. Die toeschouwer blijkt
antwoorden die zijn langsgekomen in
het bekeken gesprek veelal beter te
hebben onthouden dan de
160 willekeurige vragen. Dit heet het
'focus effect': we onthouden
antwoorden beter dan vragen.
(12) Dat sluit allemaal naadloos aan
bij wat Sarah Brown-Schmidt in haar
165 onderzoeken vindt: we weten het
beste wat we in gesprekken zélf
bedenken en zeggen. Verder horen
we in andermans gesprekken

antwoorden beter dan vragen. De
170 rest van een gesprek of discussie
vergeten we verrassend snel weer.
(13) De vraag is wel of je dit soort
laboratoriumonderzoek naar de
praktijk kunt vertalen, stelt Katinka
175 Dijkstra, hoogleraar brein en cognitie
aan de Erasmus Universiteit
Rotterdam, die zelf niet bij deze
onderzoeken betrokken is. "Maar je
zult inderdaad in het lab moeten
180 beginnen om aan degelijke basis-
kennis te komen."
(14) De conclusies van de onder-
zoeken vindt Dijkstra maatschappelijk
hoe dan ook relevant. "Dat we letter-
185 lijke bewoordingen niet onthouden, is
meestal niet eens zo heel erg.
Belangrijk is dat duidelijk wordt dat
mensen zich van nature de kern van
wat is gezegd wél herinneren. En het
190 is goed je te realiseren dat ze
bronnen slecht onthouden."

Mieke Zijlmans, de Volkskrant, 6 mei 2023

noot 1 psycholinguïst: wetenschapper die zich bezighoudt met de manier waarop taal in het
geheugen is opgeslagen en georganiseerd

Tekst 2 Geen herinnering aan

- 1p **6** Een schrijver kan het onderwerp van een tekst op verschillende manieren inleiden.
bijvoorbeeld door
- 1 een anekdote bij het onderwerp van de tekst te vertellen
 - 2 een conclusie uit verschillende onderzoeken te geven
 - 3 een definitie van een belangrijk begrip te geven
 - 4 een deskundig persoon het onderwerp te laten introduceren
 - 5 een waarschuwing bij het onderwerp te geven
 - 6 het belang van het onderwerp te vermelden
- In alinea 1 leidt de schrijver de tekst in door vragen over het onderwerp te stellen.
→ Op welke **twee** andere manieren leidt de schrijver de tekst in alinea 1 in? Noteer de juiste **twee** nummers in de uitwerkbijlage.
- 2p **7** Sarah Brown-Schmidt heeft onderzocht wat mensen zich herinneren van gesprekken.
→ Citeer de **twee** zinnen uit de alinea's 2 tot en met 6 waarin staat wat ze precies heeft onderzocht.
- 2p **8** Uit de onderzoeken van Brown-Schmidt blijkt dat je niet alles van een gesprek even goed onthoudt. In de tabel in de uitwerkbijlage staan zeven verschillende gespreksonderdelen genoemd.
→ Welke gespreksonderdelen herinner je je **minder** goed en welke **redelijk** goed? Zet in de tabel in de uitwerkbijlage achter elk gespreksonderdeel een kruisje in de juiste kolom. Gebruik voor je antwoord de alinea's 4 tot en met 6.
- 1p **9** Wat maakt het mogelijk dat nepnieuws kan ontstaan, volgens alinea 6? Gebruik voor je antwoord maximaal 15 woorden.
- 2p **10** In de tekst worden drie effecten uit het onderzoek van Zormpa beschreven.
In de tabel in de uitwerkbijlage staan vier situaties beschreven en worden de drie effecten genoemd.
→ Kruis in de tabel in de uitwerkbijlage aan welk effect bij welke situatie hoort. Let op! Er blijft een situatie over waarbij je geen kruisje kunt zetten. Als je meer of minder dan drie situaties aankruist, krijg je geen scorepunt.

Tekstfragment 1

GEHEUGENSTEUNTJES

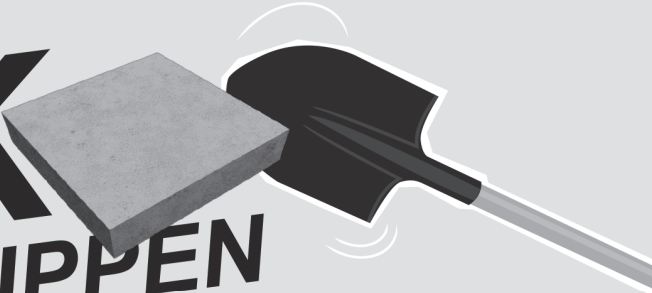
Om afbeeldingen, woorden en gesprekken beter te onthouden, bestaan er een paar trucs:

- 1 Zeg hardop wat je wilt of moet onthouden.
- 2 Schrijf na een gesprek op waar dat over ging.
- 3 Doe dat niet te lang na afloop: anders ben je het leeuwendeel alweer vergeten.
- 4 Lukt uitschrijven niet direct: beperk je tot de kern van het gesprek, dat is doorgaans afdoende.

- 1p 11 In tekstfragment 1 staan vier geheugensteuntjes die horen bij de tekst 'Geen herinnering aan'.
- Welk geheugensteuntje voor het onthouden van gesprekken past het best bij alinea 10? Noteer het nummer van je antwoord in de uitwerkbijlage.
- 1p 12 Wat is het verband tussen alinea 13 en de alinea's 2 tot en met 12?
Alinea 13 geeft
- A een beknopte samenvatting van de onderzoeken in de alinea's 2 tot en met 12.
 - B een duidelijke tegenstelling bij de onderzoeken in de alinea's 2 tot en met 12.
 - C een kritische noot bij de onderzoeken in de alinea's 2 tot en met 12.
 - D een logisch gevolg van de onderzoeken in de alinea's 2 tot en met 12.
- 1p 13 Wat is het belangrijkste resultaat van de onderzoeken in de tekst 'Geen herinnering aan'?
- A Gespreksdeelnemers onthouden kort na een gesprek het merendeel van dat gesprek.
 - B Gespreksdeelnemers onthouden met name de opvallende woorden van een gesprek.
 - C Gespreksdeelnemers onthouden vooral de kern van het gesprek.
 - D Gespreksdeelnemers onthouden voornamelijk wat ze zelf hebben gezegd.

- 1p 14 Je moet een samenvatting maken van tekst 2.
- Welke **twee** van de onderstaande zinnen bevatten informatie die zeker in de samenvatting moet worden opgenomen? Noteer de **twee** cijfers van je antwoord in de uitwerkbijlage.
- 1 Hoe grillig en onbetrouwbaar het geheugen voor gesprekken is, blijkt onder meer uit het werk van Sarah Brown-Schmidt, cognitief psycholoog aan de Vanderbilt-universiteit in Nashville.
 - 2 De beste weergave van het gesprek ontstaat wanneer ze het gesprek vrijuit mogen navertellen, dus zonder dat er vragen aan hen worden gesteld.
 - 3 Dat is ideaal voor wie nepnieuws wil verspreiden.
 - 4 De zelfbedachte woorden blijken ze zich achteraf beter te herinneren dan de gegeven woorden.
 - 5 “Maar je zult inderdaad in het lab moeten beginnen om aan degelijke basiskennis te komen.”
 - 6 Belangrijk is dat duidelijk wordt dat mensen zich van nature de kern van wat is gezegd wél herinneren.
- 1p 15 Wat is het belangrijkste doel van de tekst ‘Geen herinnering aan’?
- A adviseren over de manier waarop mensen de informatie in een gesprek beter kunnen onthouden
 - B adviseren over onderzoeken naar het onthouden van gesprekken
 - C informeren over de manier waarop mensen gesprekken voeren en hoe ze die woordelijk kunnen onthouden
 - D informeren over onderzoeken naar het onthouden van informatie in gesprekken

2024 NK TEGELWIPPEN



AMSTERWAARD WIPT MEE



Van 21 maart t/m 31 oktober 2024 spelen we het NK Tegelwippen! Gemeenten in Nederland strijden om de Gouden Tegel en Gouden Schep. Iedereen kan meedoen door tegels in z'n voor-, achter- of geveltuin te vervangen door groen. Zorg ervoor dat jij en je burens klaarstaan, want er is werk aan de winkel!



HOE HET WERKT

Het NK Tegelwippen is dé wedstrijd waarin heel Nederland tegels verruilt voor planten. De gemeente die de meeste tegels wipt wint! Maar ook jij maakt kans op mooie prijzen. Meld je gewipte tegels aan via nk-tegelwippen.nl. Op de website vind je ook meer informatie over prijzen en meer!

 @NKTEGELWIPPEN

 @NKTEGELWIPPEN

 @TEGELWIPPEN

naar flyers voor NK Tegelwippen

Tekst 3 NK Tegelwippen

- 1p 16 Een functie van een illustratie is het trekken van de aandacht van lezers. Welke andere functie hebben de illustraties in deze tekst?
De illustraties
- A laten zien voor wie de tekst is bedoeld.
 - B ondersteunen de inhoud van de tekst.
 - C tonen het belang van de inhoud van de tekst.
 - D voegen nieuwe inhoudselementen aan de tekst toe.
- 1p 17 Wat is het belangrijkste doel van deze tekst?
- A gemeenten informeren op welke manier ze kunnen winnen met het NK Tegelwippen
 - B gemeenten oproepen om hun inwoners mee te laten doen aan het NK Tegelwippen
 - C lezers aansporen om met hun burens mee te doen aan het NK Tegelwippen
 - D lezers uitleggen hoe het NK Tegelwippen werkt
- 1p 18 Volgens de tekst is deelname aan het NK Tegelwippen niet zo moeilijk.
→ Citeer de zin waaruit dit blijkt.
- 1p 19 Het NK Tegelwippen is een wedstrijd voor gemeenten in Nederland. Burgers worden echter ook in de verleiding gebracht om mee te doen.
→ Waarmee probeert men burgers te verleiden om mee te doen?

Tekst 4 Een duurzame Green Friday in plaats van koopjesfestijn Black Friday, slaat dat aan?

(1) Green Friday, Bring Back Friday of For Future Friday. Bij winkelketens als Dille & Kamille, Ikea en Bever is vrijdag 25 november allesbehalve een koopjesfestijn. In plaats van bakken vol afgeprijsde spullen treffen klanten in november dichte deuren aan, een inruilpunt voor oude meubels of een gratis schoenreparatie.

(2) Die initiatieven willen een tegengeluid zijn voor Black Friday, het winkelfestijn rond Thanksgiving in de Verenigde Staten dat een jaar of zeven geleden is overgewaaid naar Nederland. Hoewel Amerikaanse taferelen – waarbij hordes consumenten vechten om de laatste goedkope spelcomputers – hier nog grotendeels achterwege blijven, brengt de kortingsparade elk jaar vele extra winkelaars op de been. Alleen al in de fysieke winkels werd vorig jaar een pinomzet behaald van 529 miljoen euro, 20 procent meer dan op een reguliere vrijdag. Genoeg reden voor ondernemers om ook dit jaar weer volop met kortingen te strooien. Met de hoge inflatie en de teruglopende koopkracht kunnen zij de extra inkomsten goed gebruiken. Toch is Black Friday velen een doorn in het oog. Terwijl duizenden kilometers verderop wereldleiders zich met wisselend succes buigen over het oplossen van het klimaatprobleem, is het aanmoedigen van nog meer spullen kopen immers allesbehalve logisch.

(3) “Dat is precies waarom we Green Friday vier jaar geleden hebben bedacht”, vertelt Hans Geels, directeur van winkelketen Dille & Kamille. Samen met de stichting

Trees for All besloot het bedrijf bomen te planten om de koopgekte op Black Friday te compenseren. Andere bedrijven konden zich daarbij aansluiten. Dat klinkt sympathiek, maar als bedrijven desondanks doorgaan met de verkoop van goederen voor dump Prijzen, hoe geloofwaardig zijn die groene intenties dan?

(4) Daarom besloot Trees for All dit jaar de eisen voor deelname aan Green Friday aan te scherpen: deelnemers mogen op 25 november helemaal geen korting meer geven. Met als gevolg dat er tot nu toe ruim honderd aanmeldingen minder zijn.

Joly Bogers van Trees for All wijt het aan de barre economische omstandigheden waarin veel bedrijven nu zitten. “In tijden van inflatie en een energiecrisis is het voor hen moeilijker om Black Friday te negeren.”

(5) Toch zijn er ook bedrijven die nog wel een duurzame draai aan Black Friday proberen te geven. Zo kunnen consumenten vanaf Black Friday bij sportwinkel Decathlon hun oude producten inruilen, gaan kinderkleding winkels in Zuid-Holland speelgoed verzamelen voor gezinnen die het minder breed hebben en sluit Dille & Kamille 25 november alle filialen. “We willen klanten aan het denken zetten, ook als het onszelf financieel pijn doet”, zegt Geels.

(6) Mooie initiatieven, vindt Pablo Duijts. Als oprichter van de website Black Friday Nederland verdient hij dan misschien zijn boterham met de kortingsacties rond Black Friday, “maar ik ben geen voorstander van het kopen van dingen die je eigenlijk niet nodig hebt.” Hij hoopt dat consu-

menten de kortingsperiode vooral gebruiken voor essentiële aankopen, zoals een nieuw telefoonabonne-

90 ment. Dat bedrijven zich steeds vaker afkeren van Black Friday, merkt Druijts sinds vorig jaar aan het aanbod op zijn website. “Al zijn het voor- al bedrijven die al bezig waren met
95 een duurzaam imago die nu afhaken.”

(7) Mede daardoor zet Druijts zijn vraagtekens bij de ‘groene’ acties. “Is het echt te doen om duurzaamheid of
100 is het greenwashing¹⁾?” Dat wantrouwen leeft ook bij milieuactie- groepen. “Bedrijven komen nu met dit initiatief, omdat mensen duurzaam- heid steeds belangrijker vinden. Maar
105 bedrijven als Decathlon verkopen ook nog tassen van 5 euro”, zegt Robin Bruisje, lid van een milieuactiegroep. Toch ziet Bruisje de actie wel als een stap in de goede richting. “Zo’n
110 bedrijf kan zich immers niet in één dag opheffen.”

(8) Hoewel er inderdaad genoeg bedrijven zijn die hun groene imago proberen op te poetsen met
115 marketingacties, geeft hoogleraar financieel management Gerard Mertens het Green Friday-initiatief het voordeel van de twijfel. “Als bedrijven geld in duurzaamheid
120 investeren dat ze anders hadden

gebruikt om nog meer omzet te draaien, dan moeten we dat toejuichen.”

(9) Maar welke kleur bedrijven de
125 vrijdag in november ook geven, de koopgekte rond de feestdagen lijkt er vooralsnog niet erg onder te lijden. Uit onderzoek van Motivaction onder ruim duizend consumenten blijkt ruim
130 een kwart op 25 november op koopjesjacht te gaan, iets meer dan vorig jaar. Bovenaan het wensen- lijstje staan de producten van Bol.com, Amazon en de Mediamarkt, drie bedrijven die het begrip ‘Friday’
135 flink oprekken met hun wekenlange kortingsacties.

(10) Ook Pablo Druijts ziet de afge- lopen weken tot zijn eigen verbazing
140 het aantal bezoekers op zijn website alweer oplopen. “Toen ik de site in 2015 begon, was er al kritiek op Black Friday. Het gat tussen hetgeen consumenten zeggen en wat ze
145 doen, bestaat nog altijd.” “Zolang wij blijven kopen, blijven bedrijven prullen produceren en korting geven”, zegt Mertens. Daar is Bruisje het mee eens. “Je kunt er ook voor
150 kiezen om tijdens de feestdagen iets weg te geven wat je al in huis hebt. Want zeg nou zelf: we hebben toch allemaal spullen zat.”

Iva Venneman en Anna de Haas, de Volkskrant, 18 november 2022

noot 1 greenwashing: het zich groener of maatschappelijk verantwoordelijker voordoen dan een bedrijf of organisatie daadwerkelijk is

Tekst 4 Een duurzame Green Friday in plaats van koopjesfestijn Black Friday, slaat dat aan?

- 1p 20 Op welke manier wordt de tekst ingeleid in alinea 1?
De tekst wordt ingeleid door
A de aanleiding voor het schrijven te geven.
B een anekdote te vertellen.
C het centrale probleem te benoemen.
D voorbeelden bij het onderwerp te geven.
- 1p 21 In de regels 10-11 staat: "Die initiatieven willen een tegengeluid zijn voor Black Friday".
→ Wat zijn de namen van die initiatieven?
- 1p 22 Wat is het verband tussen alinea 2 en alinea 3?
A Alinea 2 vormt een tegenstelling met alinea 3.
B Alinea's 2 en 3 vormen samen een opsomming.
C Alinea 3 geeft een conclusie bij alinea 2.
D Alinea 3 geeft een gevolg bij alinea 2.
- 1p 23 In de regels 53-55 staat: "Daarom besloot Trees for All dit jaar de eisen voor deelname aan Green Friday aan te scherpen".
Waarom besloot Trees for All dit jaar die eisen aan te scherpen?
A Omdat bedrijven enerzijds compenseren voor de koopgekte, maar anderzijds doorgaan met de verkoop van goederen voor dump prijzen.
B Omdat bedrijven last hebben van de zware economische omstandigheden en ze zich op deze manier sneller zullen aanmelden.
C Omdat bedrijven zich de vorige keer massaal aanmeldden en Trees for All dat nu wil voorkomen, zodat de organisatie van Green Friday financieel haalbaar blijft.
D Omdat enerzijds bedrijven zelf een duurzame draai willen geven aan Black Friday, maar anderzijds Trees for All daar minder ruimte voor wil bieden.
- 1p 24 In de regels 66-75 staat: "Toch zijn er ook bedrijven die nog wel een duurzame draai aan Black Friday proberen te geven. Zo kunnen consumenten vanaf Black Friday bij sportwinkel Decathlon hun oude producten inruilen, gaan kindwinkels in Zuid-Holland speelgoed inzamelen voor gezinnen die het minder breed hebben en sluit Dille & Kamille 25 november alle filialen."
Welk verband is er tussen deze twee zinnen?
A oorzaak - gevolg
B opsomming
C tegenstelling
D uitspraak - voorbeeld

- 2p 25 In de tabel in de uitwerkbijlage worden allerlei voorbeelden genoemd die of bij Black Friday of bij Green Friday passen.
→ Kruis in de tabel in de uitwerkbijlage aan welk voorbeeld bij welke Friday hoort.
- 1p 26 De alinea's 6 en 7 gaan onder meer over de ideeën van Pablo Druijts, oprichter van de website Black Friday Nederland. In alinea 7 zet Druijts zijn vraagtekens bij 'groene' acties.
Wat maakt dat hij zijn vraagtekens zet bij die 'groene' acties?
- A Hij denkt dat bedrijven zich alleen maar groener voordoen dan ze eigenlijk zijn en niet echt verduurzamen.
 - B Hij merkt aan het aanbod op zijn website dat bedrijven zich steeds vaker afkeren van Black Friday.
 - C Hij vindt dat consumenten tijdens Green Friday alleen dingen moeten kopen die ze nodig hebben.
 - D Hij wil met zijn website zo veel mogelijk verkopen op Black Friday, maar hij verliest klanten aan Green Friday.
- 1p 27 Is er bij Bol.com, Amazon en de Mediamarkt sprake van een echte 'Black Friday', volgens alinea 9?
Antwoord met 'Ja' of 'Nee' en licht je antwoord toe.
- 1p 28 In alinea 10 is sprake van een tegenstelling.
→ Citeer de zin waarin deze tegenstelling staat.
- 1p 29 Op welke vraag probeert de tekst antwoord te geven?
- A Is het mogelijk dat dagen als Green Friday en Black Friday in de toekomst helemaal afgeschaft worden en wat komt daar eventueel voor in de plaats?
 - B Waarom is Green Friday volgens velen een slecht idee en waarom zouden winkelketens zich niet bezig moeten houden met deze vorm van greenwashing?
 - C Welke winkelketens kiezen voor Green Friday in plaats van voor Black Friday en wat zijn hun argumenten hiervoor?
 - D Zijn initiatieven als Green Friday van winkelketens een mooi initiatief of doen deze bedrijven alleen maar alsof ze zich bezighouden met duurzaamheid?

30 Je moet een samenvatting maken van tekst 4.

→ Welke **drie** van de onderstaande zinnen moeten zeker worden opgenomen in de samenvatting? Noteer de **drie** cijfers van je antwoord in de uitwerkbijlage.

- 1 Green Friday is een duurzaam alternatief voor koopjesfestijn Black Friday.
- 2 Voor velen is Black Friday een voortdurende ergernis, omdat het kopen van extra spullen niet helpt bij het oplossen van het klimaatprobleem.
- 3 Andere bedrijven konden zich aansluiten bij Trees for All.
- 4 Met als gevolg dat er tot nu toe ruim honderd aanmeldingen minder zijn.
- 5 Maar is het bedrijven die meedoen aan Green Friday echt te doen om duurzaamheid of is het greenwashing?
- 6 Uit onderzoek van Motivaction onder ruim duizend consumenten blijkt ruim een kwart op 25 november op koopjesjacht te gaan, iets meer dan vorig jaar.
- 7 Ook Pablo Druijts ziet de afgelopen weken tot zijn eigen verbazing het aantal bezoekers op zijn website alweer oplopen.

Zakelijke e-mail

Situatiebeschrijving

De laatste jaren hoor je van veel vrienden dat ze iets heel goedkoop hebben gekocht op Black Friday. Dit jaar wil jij hier ook je voordeel mee doen. Je hebt een week voor Black Friday een geweldig paar schoenen op de webshop van 'JeDroom' gezien. De prijs is echter 276 euro en dat kun je niet betalen. De webshop adverteert voor Black Friday en geeft alleen deze dag 75% korting. De schoenen kosten dan 69 euro en dit bedrag kun je wel betalen.

Je bestelt de schoenen op Black Friday. Pas na vijf weken worden ze eindelijk thuisbezorgd. In deze tijd ontdek je dat de schoenen inmiddels nog verder zijn afgeprijsd naar 55 euro.

Je baalt hiervan en wilt daarom een klacht indienen. Je hebt daarnaast twee andere klachten over je bestelling. Ook heb je ideeën over wat de webshop moet doen om je klachten af te handelen. Je ziet op de website dat je bij klachten een e-mail naar de klantenservice moet sturen. In de e-mail moet je je bestelnummer noemen en je klachten duidelijk en onderbouwd opschrijven.

Je schrijft een beleefde e-mail waarin je de drie klachten aan de orde laat komen en waarin je een voorstel doet voor een oplossing van je klachten. Ook geef je aan dat je binnen twee weken een antwoord wilt ontvangen.

Schrijf de e-mail aan de webshop 'JeDroom'. Een aantal gegevens is al voorgedrukt in de uitwerkbijlage. Vermeld het onderwerp van je e-mail in de onderwerpregel.

Gebruik voor je e-mail de gegevens op de vorige bladzijde en eventueel de tekst 'Een duurzame Green Friday in plaats van koopjesfestijn Black Friday, slaat dat aan?'. Gegevens die niet in de opdracht staan, moet je zelf bedenken.

Besteed in jouw e-mail aandacht aan de volgende punten:

- de aanleiding om de e-mail te schrijven: klachten over bestelling;
- bestelnummer (zelf bedenken);
- klacht over de prijs;
- onderbouwing van die klacht met feitelijke informatie;
- twee andere klachten over je bestelling;
- per andere klacht een toelichting;
- voorstel voor een oplossing van je klachten;
- hoop op een goede afhandeling;
- een vriendelijk verzoek om een reactie binnen twee weken.

Sluit je e-mail af met 'Met vriendelijke groet,' of 'Hoogachtend,' en je eigen voor- en achternaam.

Let erop dat je in je e-mail beleefd bent.

Let op: Zorg ervoor dat je tekst minimaal uit 100 woorden bestaat. Bij minder dan 100 woorden krijg je geen punten voor taalgebruik.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift.